

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U003196

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 29-07-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ткачук Анастасія Вікторівна

2. Anastasia V. Tkachuk

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0117-4638

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 081

Назва наукової спеціальності: Право

Галузь / галузі знань: право

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: ОП 51278 Доктор філософії (PhD) (081 Право)

Дата захисту: 17-09-2025

Спеціальність за освітою: Право

Місце роботи здобувача: ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ПРОЕКТНА КОМПАНІЯ «АРКОН»

Код за ЄДРПОУ: 40833722

Місцезнаходження: вул. Ризька, будинок 73-Г, офіс 7/1, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Приватна/недержавна

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 10707

Повне найменування юридичної особи: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України

Код за ЄДРПОУ: 19485263

Місцезнаходження: вул. Казимира Малевича, буд. 11, Київ, 03150, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія правових наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України

Код за ЄДРПОУ: 19485263

Місцезнаходження: вул. Казимира Малевича, буд. 11, Київ, 03150, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія правових наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 10.23

Тема дисертації:

1. Набуття майна суб'єктом господарювання без достатніх підстав
2. Property Acquisition of by a Business Entity without Sufficient Grounds

Реферат:

1. У дисертації здійснено комплексний науково-теоретичний аналіз природи, ознак, змісту, фактичного складу та особливостей зобов'язань з набуття майна суб'єктом господарювання без достатніх підстав. Дослідження передбачає виявлення специфіки застосування норм про безпідставне набуття майна у сфері господарювання, що є актуальним в сучасних умовах функціонування господарського обороту, суттєвих змін у правовому регулюванні та необхідності забезпечення правової визначеності при здійсненні господарської діяльності. Особливої уваги набуває питання безпідставного набуття майна суб'єктами господарювання з огляду на виклики, пов'язані з повномасштабною війною, функціонуванням підприємств в умовах нестабільності та постійного переміщення майна чи виробничих потужностей, а також у контексті завдань повоєнного економічного відновлення та справедливого перерозподілу ресурсів у процесі відбудови країни. Зростає значення правового забезпечення механізмів врегулювання майнових відносин відповідно до

європейських правових стандартів, що є необхідною умовою наближення національного законодавства до *acquis communautaire* в межах процесу євроінтеграції України. За результатами дослідження уперше сформовано підхід до визначення зобов'язань з набуття майна без достатніх підстав як субінституту в межах інституту недоговорних зобов'язань. Констатовано, що у Господарському кодексі України (далі – ГК України) (у редакції до його скасування) подібний субінститут не був нормативно сформований, а регулювання відповідних правовідносин здійснювалося за допомогою бланкетних норм, що не утворювали цілісної системи. Водночас положення глави (далі – гл.) 83 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) містять взаємопов'язані норми, які забезпечують регулювання відповідних правовідносин за рахунок міжгалузевого рівня зв'язку. Проаналізовано правові наслідки отримання доходу в результаті порушення законодавства про захист економічної конкуренції, зокрема у сфері публічних закупівель. Визначено, що антиконкурентна поведінка суб'єктів господарювання у таких випадках призводить до втрати правових підстав для збереження отриманого прибутку, що зумовлює обов'язок його повернення як безпідставно набутої майнової вигоди. Застосування норм щодо безпідставного збагачення при отриманні майнової вигоди як результату правопорушення у сфері економічної конкуренції сприяє формуванню справедливого ринкового середовища й економічної рівноваги. Розглянуто законодавчо визначені обставини неможливості повернення безпідставно набутого майна в натурі, відповідно до положень статті (далі – ст.) 1213 ЦК України. Разом із тим висловлено припущення про допустимість альтернативної форми відшкодування – передачі іншого майна, рівноцінного за вартістю, що узгоджується з загальним принципом свободи у сфері приватного права та відсутністю прямої заборони на такий спосіб відновлення порушених прав. У межах дослідження обґрунтовано неможливість застосування механізму двосторонньої реституції, передбаченої ст. 216 ЦК України, до договорів оренди та суборенди у разі їх недійсності (або нікчемності). Дане зумовлено специфікою орендних правовідносин, у межах яких передане в користування майно споживається або використовується у спосіб, що унеможливує його повернення в натурі, водночас у випадках, коли виконання зобов'язання здійснене лише однією зі сторін, повернення одержаного майна має здійснюватися на підставі положень гл. 83 ЦК України, що регулює зобов'язання з повернення майна, набутого без достатньої правової підстави. На підставі отриманих висновків удосконалено правове регулювання досліджуваної категорії шляхом пропозиції внесення до спеціального законодавства перехідного періоду окремі положення ст. 175 і 176 скасованого ГК України для забезпечення належного визначення та правового регулювання відповідних зобов'язань. Проаналізовано законодавчі зміни щодо посилення правового захисту добросовісного набувача. Встановлено, що критерій добросовісності суб'єкта господарювання, як набувача, відіграє неоднакову роль у механізмах ввідикації та кондикції. Зокрема, у випадку ввідикаційного захисту саме добросовісність набувача є ключовим чинником, який визначає можливість витребування майна з чужого незаконного володіння. Водночас у кондикційних зобов'язаннях сам факт добросовісності не впливає на виникнення обов'язку щодо повернення безпідставно набутого майна. Подальшого розвитку дістало твердження, що перехід майна від одного суб'єкта господарювання до іншого за відсутності правової підстави не змінює приналежності права власності: воно зберігається за первісним, законним власником. Набувач у такому випадку не набуває повноважень власника і не має законних підстав для розпорядження майном, оскільки лише власник має право здійснювати повне господарське панування над річчю.

2. The paper provides a comprehensive scientific and theoretical analysis of the nature, characteristics, content, actual composition and features of obligations to acquire assets by a business entity without due cause. The research also includes identifying the specifics of applying the rules on unjustified acquisition of assets in the economic sector, which is relevant in the current conditions of economic turnover under martial law, significant changes in legal regulation and the need to ensure legal certainty in the conduct of economic activities. The issue of unjustified acquisition of assets by business entities is of particular importance in view of the challenges associated with full-scale war, the functioning of enterprises in conditions of instability and constant relocation of assets or production facilities, as well as in the context of post-war economic recovery and the fair redistribution of resources in the process of rebuilding the country. The importance of legal support for mechanisms for the settlement of property relations in accordance with European legal standards is increasing, which is a necessary

condition for bringing national legislation closer to the *acquis communautaire* within the framework of Ukraine's European integration process. The legal consequences of obtaining income as a result of a violation of legislation on the protection of economic competition, in particular in the sector of public procurement, have been analysed. It has been determined that anti-competitive behaviour by business entities in such cases leads to the loss of legal grounds for retaining the profits obtained, which entails the obligation to return them as unjust enrichment. The application of rules on unjust enrichment when obtaining property benefits as a result of an offence in the sector of economic competition contributes to the formation of a fair market environment and economic balance. The circumstances defined by law in which it is impossible to return unjustly acquired assets in kind, in accordance with Article 1213 of the Civil Code of Ukraine, are considered. At the same time, the assumption is made that an alternative form of compensation is permissible – the transfer of other assets of equal value, which is consistent with the general principle of freedom in the sector of private law and the absence of a direct prohibition on such a method of restoring violated rights. Within the scope of the study, the impossibility of applying the mechanism of bilateral restitution provided for in Article 216 of the Civil Code of Ukraine to lease and sublease agreements in the event of their invalidity (or nullity) is substantiated. This is due to the specific nature of lease relations, within which the assets transferred for use are consumed or used in a manner that makes it impossible to return it in kind, while in cases where the obligation is performed by only one of the parties, the returned assets shall be returned according to Chapter 83 of the Civil Code of Ukraine, which regulates obligations to return assets acquired without cause. Based on the conclusions reached, the legal regulation of the category under study has been improved by proposing the inclusion of certain provisions of Articles 175 and 176 of the repealed Civil Code of Ukraine in the special legislation of the transition period to ensure the proper definition and legal regulation of the relevant obligations. The assertion that the transfer of assets from one business entity to another in the absence of a legal basis does not change the ownership of the property: it remains with the original, lawful owner, has been further developed. In such a case, the acquirer does not acquire the powers of the owner and has no legal grounds for disposing of the assets, since only the owner has the right to exercise full economic control over the thing. The thesis distinguishes between obligations to return unjustly acquired assets and contractual obligations. It has been proven that *condictio* norms regulate cases of acquisition of assets in connection with a contract but outside the scope of its proper performance. It has been revealed that these rules apply not during the performance of contractual obligations, but when the performance is contrary to the content of the contract.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Ткачук А. В. Грошові кошти у зобов'язаннях із безпідставного збагачення. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2022. № 1. С. 89–94.
- Ткачук А. В. Історичний аспект набуття майна без достатніх правових підстав. Часопис цивілістики. 2023. Вип. 51. С. 29–33.
- Ткачук А. В. Безпідставне набуття майна суб'єктом господарювання внаслідок порушення законодавства про захист економічної конкуренції (спотворення результатів торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів). Історико-правовий часопис. 2023 № 2(21), С. 81–85.
- Ткачук А. В. До питання зобов'язань при набутті майна суб'єктом господарювання без достатніх підстав. *Juris Europensis Scientia*. 2025. Вип. 1. С. 28–30.

- Ткачук А. В. Відшкодування вартості майна набутого суб'єктом господарювання без достатніх підстав. Актуальні питання в сучасній науці. Серія «Право». 2025. № 6(36). С. 753–763.

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0118U003068, 0123U100002

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Полюхович Валерій Іванович
2. Valerii I. Poliukhovych

Кваліфікація: д. ю. н., старший науковий співробітник, 12.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6406-7613

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України

Код за ЄДРПОУ: 19485263

Місцезнаходження: вул. Казимира Малевича, буд. 11, Київ, 03150, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія правових наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Резнікова Вікторія Вікторівна
2. Victoria V. Reznikova

Кваліфікація: д. ю. н., професор, 12.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0149-0710

Додаткова інформація: Scopus Author ID: 57006564600; Web of Science Researcher ID: O-4799-2018

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02070944

Місцезнаходження: вул. Володимирська, буд. 60, Київ, 01033, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Беяневич Олена Анатоліївна

2. Olena A. Belianevych

Кваліфікація: д.ю.н., професор, 12.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2590-2807

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Донецький національний університет імені Василя Стуса

Код за ЄДРПОУ: 02070803

Місцезнаходження: вул. 600-річчя, буд. 21, Вінниця, Вінницький р-н., 21021, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Попович Тетяна Григорівна

2. Tetiana H. Popovych

Кваліфікація: к. ю. н., 12.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2292-4530

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України

Код за ЄДРПОУ: 19485263

Місцезнаходження: вул. Казимира Малевича, буд. 11, Київ, 03150, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія правових наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Семіног Світлана Володимирівна

2. Svitlana V. Seminoh

